

باسمہ تعالیٰ

وزارت آموزش و پرورش
معاونت آموزش ابتدایی
دفتر آموزش دبستانی
کارشناسی تکنولوژی و گروہهای آموزشی

عنوان طرح

پروژہ های علمی دانش آموزان

(خسوارہ جابر بن حیان)

سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مقدمه

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْآيَاتِ الَّتِي خُلِقَتْ - آیا آنان به شتر نمی نگرند که چگونه آفریده شده است؟!
وَالَّذِي السَّمَاءَ كَيْفَ رُفِعَتْ - و به آسمان نگاه نمی کنند که چگونه برافراشته شده؟!
وَالَّذِي الْجِبَالَ كَيْفَ نُصِبَتْ - و به کوه ها که چگونه در جای خود نصب گردیده؟!
وَالَّذِي الْأَرْضَ كَيْفَ سُطِحَتْ - و به زمین که چگونه گسترده و هموار گشته است؟!
فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ - پس تذکر ده که تو فقط تذکر دهنده ای!
(آیات ۱۷ الی ۲۱ سوره غاشیه)

فضای علمی کشور باید فضای تولید و ترویج علم و پژوهش و پرورش محقق و عالم باشد.

مقام معظم رهبری

اهمیت و ضرورت طرح:

اگر حاصل دوره ی تحصیلات مدرسه ای ، تنها انتقال پاره ای از مفاهیم به ذهن دانش آموزان باشد ، (سواد به معنی سنتی) با فراموش شدن آن مفاهیم ، حاصل کلیه سال های تحصیل نیز از دست می رود . به همین سبب ، باید سعی کنیم علاوه بر مفاهیم پایه ، راهی به دانش آموزان نشان دهیم که خودشان بتوانند به دنبال معرفت و دانش مورد نیاز خود بگردند و به یک یادگیرنده ی مادام العمر تبدیل شوند . به همین منظور علاوه بر کسب دانش باید راه و روش یادگیری را هم به آنان بیاموزیم تا میل به یادگیری در آنان تقویت گردد . پروژه ی علمی به علت ماهیت هیجانی و اکتشافی خود ، میل به یادگیری را در دانش آموز تقویت می کند و به علت ماهیت فرایندی خود راه و روش یادگیری را نیز به او می آموزد بنابراین می تواند ابزاری بسیار قوی در خدمت تعلیم تربیت به معنای واقعی باشد که طبق تعریف یونسکو همانا درک و به کارگیری مفاهیم ، مهارت های فرایندی نگرش ها و ارزش هایی می باشد که شخص را قادر می سازد دانش و فناوری را با زندگی و فرهنگ جامعه ی خویش مرتبط سازد .

اهداف:

(۱) این طرح زمینه تحقق اهداف دوره ابتدایی ، مصوب شورای عالی آموزش و پرورش را به ویژه در زمینه های زیر فراهم می نماید :

الف) اهداف علمی، آموزشی نظیر :

- دانش آموز نسبت به شناخت پدیده ها کنجکاو است.
- در فکر کردن ، شنیدن ، گفتن و بیان مقصود ، خواندن و نوشتن و حساب کردن مهارت کافی دارد .
- با زبان فارسی آشنایی دارد و می تواند از کتاب و روزنامه استفاده کند .
- ارزش علم را در انجام درست کارها تا حدی می داند .

- با نحوه یادگیری خود تا حدودی آشناست .

ب) اهداف اجتماعی نظیر :

- همکاری با دیگران را دوست دارد .
- در بازی ها و فعالیت های گروهی شرکت می کند .
- به انجام وظایف و مسئولیت هایی که بر عهده او می گذارند پایبند است.

ج) اهداف زیستی نظیر :

- از حواس خود به خوبی محافظت و استفاده می کند .
- در حفظ محیط زیست کوشا است .
- نکات ایمنی را می داند و رعایت می کند.

علاوه بر اهداف فوق می توان هدف های زیر را برای اجرای این طرح ذکر نمود :

۲) کمک به تحقق اهداف مهارتی درس علوم تجربی نظیر : مشاهده - طراحی تحقیق - برقراری ارتباط پیش بینی - فرضیه سازی - کاربرد ابزار - اندازه گیری - تفسیر یافته ها و نتیجه گیری

۳) تقویت مهارت های زندگی در دانش آموزان نظیر : تصمیم گیری - حل مساله - برقراری ارتباط با دیگران دوست یابی - سخنرانی و دفاع از کار خود در جمع و ....

۴) تحقق اهداف نگرشی درس علوم تجربی نظیر : کنجکاوی و جستجو گری علمی - نیروی خلاقیت و ابتکار پشت کار - تمایل به همکاری و تحمل یا احترام گذاشتن به عقاید و نظرات دیگران - فکر باز و روشن بینی - خود انتقادی و بازنگری نقادانه - آمادگی برای پذیرش عدم قطعیت - احساس مسئولیت - احساس اعتماد به نفس و ....

۵) شناسایی و تقویت استعداد های فردی دانش آموزان و ایجاد زمینه ای مناسب برای کار آفرینی:

بسیاری از توانایی ها ، استعدادها و علاقه مندی های دانش آموزان در کلاس های معمولی نمود پیدا نمی کنند و لذا قابل شناخت و پرورش نیستند . پروژه ی علمی ، فرصت مناسبی به وجود می آورد که می توان این استعدادها را مشاهده ، شناسایی و تقویت کرد . بنابراین پروژه ی علمی می تواند راهبرد بسیار مناسبی در تحقق یکی از اهداف مهم نظام آموزش و پرورش یعنی ایجاد زمینه کارآفرینی دانش آموزان باشد.

۶) ارائه مواد درسی به صورت در هم تنیده:

موضوعاتی که برای پروژه های علمی دانش آموزان طراحی می شوند می توانند بسیار گسترده تر از یک موضوع درسی و در واقع میان رشته ای باشند و دانش آموزان ضمن انجام این گونه پروژه ها از دانش و مهارت های متعدد خود استفاده کنند.

۷) ایجاد موقعیت مناسبی برای ارزشیابی توصیفی از عملکرد دانش آموزان

۸) افزایش توانمندی دانش آموزان در حوزه IT و تشویق آنان به استفاده از ICT برای رفع نیاز های اطلاعاتی مربوط به پروژه های علمی خود .

معرفی طرح پروژه های علمی

الف) تعریف پروژه ی علمی

پروژه ی علمی عبارت است از کوشش علمی انفرادی یا گروهی دانش آموزان در باره یک موضوع معین که آنان ضمن این کوشش هیجان انگیز علمی ، کار یک دانشمند را انجام می دهند و نگرش ها و مهارت های علمی او را پیدا می کنند . یعنی دانش آموزان سعی می کنند به دقت مشاهده کنند ، سوال بپرسند ، جمع آوری اطلاعات کنند ، فرضیه بسازند ، آزمایش کنند و نتایج کار علمی خود را جمع بندی و ارائه نمایند .

ب) موضوع پروژه و پایه های تحصیلی تحت پوشش

در این طرح، یک پروژه دارای ماهیت علمی و تجربی از حوزه های یادگیری علوم تجربی و ریاضی بوده و دانش آموز را با روش علمی آشنا می نماید و موضوع آن از محتوای کتاب های درسی منشا گرفته و یا آزاد می باشد. دانش آموزان در همه پایه های تحصیلی به صورت انفرادی یا گروهی پروژه انتخاب نموده و درنمایشگاه علمی آموزشگاه شرکت می کنند. دانش آموزان بهتر است در زمینه های مورد علاقه خود، موضوع انتخاب کنند و به پژوهش بپردازند.

ج) انواع پروژه علمی

۱- جمع آوری نمونه همراه با طبقه بندی

یک پروژه جمع آوری شامل مجموعه ای از اشیاء می شود که بر اساس شباهت ها و تفاوت ها گروه بندی شده و برچسب خورده باشند.

مثال: جمع آوری و طبقه بندی مجموعه ای از برگ ها

۲- نمایش علمی

الف- دستگاه (مدل)

یک پروژه مدل سازی شامل ساخت اشیاء برای توضیح چرایی یا چگونگی ساختمان آنهاست. مثال: ساخت مدلی از دانه و معرفی اجزای آن (پوسته، اندوخته و گیاهک)

ب- نمایش

یک پروژه نمایش شامل استفاده از اشیاء برای نمایش چرایی یا چگونگی عملکرد یک دستگاه و تبیین اصول علمی حاکم بر آنهاست.

مثال: نمایش حرکت مواد درون ساقه کرفس با استفاده از محلول های رنگی

ج- تحقیق

یک پروژه تحقیق شامل بررسی جزئیات بیشتر در باره موضوع پروژه و توضیح و تفسیر جوانب مختلف آن می شود. این جزئیات را می توان از طریق مشاهده مستقیم و یا از طریق منابع مختلف اطلاعاتی به دست آورد.

مثال: تحقیق در مورد گیاهان دارویی ایران و محل رویش آنها

۳- آزمایش

یک پروژه آزمایش، طرح و آزمودن سوالی است که شما هنوز جواب آن را نمی دانید لذا به کار گیری روش علمی و انجام آزمایش برای کشف جواب آن سوال از ضروریات این نوع پروژه است.

مثال: آیا نورهای رنگی مختلف به یک اندازه بر رشد گیاه موثرند؟

۴- طراحی و ساخت

پروژه های طراحی و ساخت، پروژه هایی هستند که در آنها دانش آموز برای پاسخ به یک نیاز مشخص به ابداع یک وسیله یا فن یا برنامه کامپیوتری دست می زند و پس از طراحی آن را می سازد و تست می کند و نهایتاً آن را با

نمایشگاه علمی ارائه می نماید. این کار مستلزم طی کردن روش مهندسی است و با احتیاط باید گفت که حاصل آن اختراع یک وسیله، فن و یا برنامه کامپیوتری است.
مثال: اختراع وسیله ای که با اعلام هشدار به موقع ما را از خشک شدن خاک گلدان مطلع کند.

د) ارائه پروژه علمی (نمایشگاه)

دانش آموزان محصول فعالیتهای علمی خود را ابتدا در قالب یک نمایشگاه علمی در آموزشگاه به معرض نمایش و داوری می گذارند و طی مراحل بعد، پروژه های برگزیده آموزشگاه به نمایشگاه علمی منطقه، پروژه های برتر منطقه به نمایشگاه علمی استان و در نهایت پروژه های برتر استان به نمایشگاه علمی کشوری راه خواهند یافت.

ه) عناصر یک پروژه علمی در نمایشگاه

هر پروژه برای ارائه به نمایشگاه باید شامل چهار عنصر تابلوی نمایش، مواد نمایشی و گزارش کتبی و دفتر کارنما باشد.

تابلوی نمایش: تابلوی نمایش باید حالت سه دیواره ای داشته و از یک جنس محکم به ابعاد ۹۰*۱۲۰ سانتیمتر تهیه شده باشد. نوشته ها، نمودارها و تصاویر باید محکم روی تابلوی نمایش چسبانده شوند.

مواد نمایش: شامل نمونه ها، دستگاه ها، مدل ها و سایر اقلام مجاز مربوط به پروژه می باشد.

گزارش کتبی: پروژه های آزمایش شامل: صفحه عنوان، فهرست، طرح مسئله، تحقیق، فرضیه، شرح آزمایش، داده ها، جمع بندی و نتیجه گیری، سپاسگزاری و ذکر منابع می شود.

پروژه های طراحی و ساخت شامل: عنوان، تعریف نیاز، تحقیق زمینه ای، مشخصات طرح، طراحی اولیه و نهایی، ساخت و آزمایش و ثبت داده ها و تحلیل نتایج نمونه اولیه، طراحی مجدد و آزمایش مجدد و ثبت و تحلیل داده ها (در صورت نیاز)، نتیجه گیری، کتابشناسی و سپاسگزاری می شود.

دفتر کارنما: این دفتر دادداشت شامل وقایع و اتفاقات مربوط به پروژه با ذکر تاریخ و زمان خواهد بود. دفتر کارنما مسیر حرکت دانش آموز را از آغاز تا پایان نشان می دهد.

و) طبقه بندی پروژه ها در نمایشگاه

پروژه های یک نمایشگاه علمی براساس پایه تحصیلی دانش آموز و نوع پروژه طبقه بندی و وارد نمایشگاه می شوند. دانش آموز می تواند پروژه خود را به صورت انفرادی، تیمی و یا کلاسی در مدت زمان معین (برنامه زمانی پیشنهادی و سایر اطلاعات مورد نیاز درلینک دفتر آموزش دبستانی از سایت www.gea.medu.ir موجود می باشد) به انجام رسانده و به نمایشگاه ارائه نماید.

پایه اول ..... انفرادی یا گروهی (حداکثر ۳ نفره) حتی کلاسی

پایه دوم تا ششم..... انفرادی یا گروهی (حداکثر ۳ نفره)

ز) شرایط پذیرش پروژه ها در نمایشگاه علمی

۱- مرحله آموزشگاهی :

دانش آموزان از هر پایه تحصیلی می توانند در مرحله آموزشگاهی شرکت کنند و نیز محدودیتی از نظر پذیرش انواع پروژه در مرحله آموزشگاهی وجود ندارد .

۲- مرحله منطقه ای :

در این مرحله سهمیه هر مدرسه برای شرکت در نمایشگاه منطقه با توجه به ظرفیت مکان برپایی نمایشگاه و باصلاحدید مجریان منطقه ای تعیین می گردد.

درنمایشگاه مرحله منطقه ای نیز انواع پروژه ها در کلیه پایه ها پذیرفته می شوند .

۳- مرحله استانی :

در این مرحله سهمیه هر منطقه بر اساس آمار دانش آموزی با توجه به ظرفیت مکان برپایی نمایشگاه و صلاحدید مجریان استانی تعیین می گردد.

لازم به ذکر است پروژه هایی که از نوع جمع آوری هستند در مرحله استانی پذیرفته نمی شوند .

۴- مرحله کشوری :

در این مرحله سهمیه هر استان بر اساس آمار دانش آموزی با توجه به ظرفیت مکان برپایی نمایشگاه و با صلاحدید مجریان کشوری معین میگردد.

لازم به ذکر است در مرحله کشوری تنها پروژه هایی پذیرفته می شوند که از نوع آزمایش یا طراحی و ساخت باشند .

ح) برپایی و داوری نمایشگاه

۱- مرحله آموزشگاهی :

شورای معلمان آموزشگاه داوران را از بین آموزگاران علاقمند و توانمند آموزشگاه انتخاب نموده و آنان بر اساس فرم داوری که در آدرس سایت مذکور موجود می باشد پروژه ها را داوری می کنند .

۲- مرحله منطقه ای :

هر مدرسه موظف است ازبین معلمان توانمند حداقل یک داور جهت داوری به نمایشگاه علمی منطقه معرفی نماید و منطقه ازبین داوران معرفی شده، هیئت داوران منطقه ای را تشکیل می دهد.

۳- مرحله استانی :

هر منطقه موظف است به ازای هر ۱۰ پروژه ای که به نمایشگاه استانی ارسال می کند یک نفر داور جهت کمک به داوری پروژه های علمی نمایشگاه استانی معرفی نماید.

۴- مرحله کشوری :

کمیته هدایتگر کشوری داوران را بر اساس ضوابط معین، انتخاب و معرفی می نماید .

و) تقدیر از برگزیدگان

دانش آموزان پایه های اول تا ششم ابتدایی پروژه های خود را مطابق با تقویم اجرایی پیوست انجام می دهند . سپس پروژه ها در قالب نمایشگاه علمی مدرسه در معرض دید عموم قرار می گیرد و کارهای برگزیده توسط هیئت داوران انتخاب شده(در این مرحله دانش آموزان برگزیده و معلم راهنما توسط مدیر مورد تقدیر قرار می گیرند) و به مرحله منطقه ای راه پیدا می کنند و نمایشگاهی برای بازدید عموم دانش آموزان در سطح منطقه برگزار می گردد و گروههای برتر انتخاب شده و به همراه دست اندر کاران (مدیر، معلم راهنما) از طرف منطقه مورد تقدیر قرار گرفته و به استان معرفی می گردند و در مرحله ی استانی با همان مراحل کاری پس از داوری ، انتخاب و معرفی می شوند و دانش آموزان و دست اندرکاران از طرف استان مورد تقدیر قرار می گیرند و در مرحله کشوری نیز دانش آموزان و سایر دست اندر کاران پروژه های منتخب از طرف وزارتخانه مورد تقدیر قرار خواهند گرفت .

ساختار اجرایی طرح

طرح در طول سال تحصیلی و در چهار مرحله:

الف) آموزشگاهی ب) منطقه ای ج) استانی د) کشوری
با تشکیل کمیته هایی طراحی و اجرا می گردد. جهت اجرای کامل این طرح نیاز به همکاری تعداد زیادی از همکاران در سطوح مختلف می باشد. سازماندهی عوامل اجرایی طرح به شرح زیر می باشد:

اعضای کمیته و شرح وظایف آنها

شورای معلمان آموزشگاه

بر اساس بند ۴ از ماده ۱۵ آئین نامه اجرایی مدارس " چاره اندیشی برای تامین مشارکت فعال دانش آموزان در فرایند آموزش و پرورش " برعهده شورای معلمان می باشد. لذا اجرای مرحله آموزشگاهی این طرح زیر نظر شورای معلمان مدرسه صورت می گیرد.

شرح وظایف

- ۱) شرکت نماینده شورا در جلسات توجیهی کمیته منطقه ای
- ۲) تشکیل به موقع گروه های دانش آموزی در مدرسه و تعیین پروژه مناسب برای آنها
- ۳) هدایت گروههای دانش آموزی و تامین اعتبارهای لازم از بودجه تخصیص یافته برای طرح
- ۴) تشکیل نمایشگاه آموزشگاهی، داوری و انتخاب پروژه های برگزیده و ارسال آن ها به نمایشگاه منطقه ای

اعضای کمیته اجرایی منطقه

- ۱- رئیس آموزش و پرورش ناحیه / منطقه
- ۲- معاون آموزش ابتدایی
- ۳- معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی
- ۴- کارشناس گروههای آموزشی ابتدایی
- ۵- کارشناس مسئول / کارشناس آموزش ابتدایی
- ۶- سر گر وههای درسی / پایه (هیئت علمی)

شرح وظایف کمیته منطقه ای

- ۱) تهیه و ارسال دستورالعمل منطقه ای به آموزشگاهها در ابتدای هر سال تحصیلی
- ۲) تشکیل کمیته های علمی و داوری از بین اساتید، سرگروههای درسی و معلمان برجسته ی منطقه
- ۳) تشکیل پایگاه اطلاع رسانی الکترونیکی و ایجاد تعامل الکترونیکی دانش آموزان با بانک های اطلاعاتی منطقه ای ، استانی ، کشوری و جهانی
- ۴) نظارت بر حسن اجرای وظایف کمیته های آموزشگاهی
- ۵) تشکیل نمایشگاه پروژه های علمی در سطح منطقه طبق تقویم اجرایی

- ۶) داوری و انتخاب پروژه های برگزیده منطقه ای
- ۷) تقدیر از دانش آموزان، معلمان، مدیران و رابطین منتخب در پروژه های علمی
- ۸) ایجاد کتاب الکترونیکی از پروژه های برگزیده و امکان دسترسی تمام دانش آموزان ایران و جهان به این منبع از طریق وب سایت منطقه
- ۹) ارسال گزارش از نتیجه کار به اداره کل

اعضای کمیته پشتیبانی و نظارت استان

- ۱- مدیر کل آموزش و پرورش استان
- ۲- معاون آموزش ابتدایی
- ۳- معاون توسعه مدیریت و پشتیبانی
- ۴- رئیس گروه تکنولوژی و گروه های آموزشی ابتدایی
- ۵- رئیس گروه آموزش ابتدایی
- ۶- کارشناس مسئول و کارشناسان تکنولوژی و گروه های آموزشی ابتدایی
- ۷- سر گروه های درسی / پایه (هیئت علمی طرح)

شرح وظایف کمیته استانی

- ۱) تهیه دستورالعمل اجرایی و ارسال آن به مناطق تابعه در ابتدای هر سال تحصیلی
- ۲) تخصیص و اعطای اعتبارات لازم به مناطق مطابق با تقویم اجرایی طرح
- ۳) اطلاع رسانی در باره فعالیتهای علمی دانش آموزان به رسانه های جمعی
- ۴) نظارت بر حسن اجرای وظایف کمیته های منطقه ای
- ۵) پیش بینی دوره های آموزشی لازم برای معلمان و تامین مدرسان مناسب
- ۶) انجام تمهیدات لازم جهت برگزاری نمایشگاه استانی

اعضای کمیته برنامه ریزی ستاد

- ۱- معاون آموزش ابتدایی
- ۲- مدیرکل دفتر آموزش دبستانی
- ۳- معاون دفتر آموزش دبستانی
- ۴- کارشناس مسئول تکنولوژی و گروه های آموزشی
- ۵- کارشناس تکنولوژی و گروه های آموزشی
- ۶- سرگروه های درسی / پایه

شرح وظایف کمیته ستادی

- ۱) تهیه دستورالعمل طرح
- ۲) برنامه ریزی برای آموزش نیروی انسانی (کارشناسان، مدیران و معلمان)
- ۳) تصمیم گیری جهت تامین اعتبار لازم
- ۴) تصمیم گیری جهت اجرای نمایشگاه پروژه های علمی در مرحله کشوری
- ۵) برنامه ریزی برای تشویق دانش آموزان و معلمان در اجرای طرحهای موفق در طول سال تحصیلی
- ۶) انتخاب هیئت داوران مرحله کشوری

گستره اجرای طرح:

این طرح به صورت داوطلبانه و متناسب با علاقه و توانمندی مجریان در سطح مدارس (براساس درصد پوشش مدارس موجود در تفاهم نامه منعقد شده بین معاونت آموزش ابتدایی و استان) در همه مناطق اجرا می شود.

اعتبارات مورد نیاز طرح:

اعتبارات مورد نیاز طرح از محل اعتبارات تخصیصی معاونت آموزش ابتدایی و اعتبارات استانی قابل تامین می باشد.

جدول پیشنهادی زمانی برای اجرای طرح جشنواره جابر بن حیان سال تحصیلی ۹۵-۹۴

ردیف	عنوان	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
۱	ارسال شیوه نامه اجرایی به استان ها	آبان				
۲	تشکیل کمیته استانی و ارسال دستورالعمل به مناطق	آبان				
۳	تشکیل کمیته منطقه ای و ارسال دستورالعمل به مدارس	آذر				
۴	تشکیل شورای معلمان آموزشگاه	آذر				
۵	برگزاری جلسه توجیهی معلمان راهنمای پروژه ،مدیران وکارشناسان	آذر				
۶	انتخاب موضوع پروژه و آغاز فعالیت های علمی دانش آموزان	آذر				
۷	بازدید ازفرایند اجرای طرح توسط کمیته منطقه ای و استانی	آذر				
		دی				
۸	برگزاری نمایشگاه آموزشگاهی و داوری و انتخاب پروژه های برتر	بهمن				
۹	تقدیر از دانش آموزان ومعلمان راهنمای پروژه های برتر در سطح آموزشگاه	بهمن				
۱۰	برگزاری نمایشگاه مرحله منطقه ای و داوری و انتخاب پروژه های برتر	اسفند				
۱۱	تقدیر از دانش آموزان ، رابطین ، مدیران ومعلمان راهنمای پروژه های برتر در سطح منطقه	اسفند				
۱۲	برگزاری نمایشگاه مرحله استانی و داوری و انتخاب پروژه های برتر	اردیبهشت				
۱۳	تقدیر از دانش آموزان ، مدیران، رابطین ومعلمان راهنمای پروژه های برتر در سطح استان	اردیبهشت				
۱۴	برگزاری نمایشگاه مرحله کشوری و داوری و انتخاب پروژه های برتر	تیر				
۱۵	تقدیر از دانش آموزان، مدیران، رابطین ومعلمان راهنمای پروژه های برتر در سطح کشور	تیر				